

L O P A

(Kaptina 2, pjesa I, vargjet 1-39)

Kompiluar nga Ridvan Bunjaku

|:(|:)

Shtator-Tetor 2018

Gjuha e Kuranit

Përgjithësisht pranohet se Kurani nuk mund të përkthehet në mënyrë të plotë dhe pikë për pikë për shkak të lidhjes së ngushtë ndërmjet formës së vet gjuhësore dhe përmbajtjes së vet kuptimore, dhe për shkak të joproportionalitetit të arabishtes dhe gjuhëve jo-arabe. (...)

Për shkak se ky lloj i përqendrimit, i mundësuar nga natyra e gjuhës arabe klasike, nuk mund të riprodhohet në anglisht, jam përpjekur ta kompensoj disi me shtimin e shënimeve gjuhësore që i plotësojnë kuptimet e fjalëve të caktuara duke iu referuar rrënjëve të tyre dhe derivateve të ndërlidhura. Këto shënime prandaj do të duhej të shiheshin si pjesë e qenësishme e vetë përkthimit.

(Thomas Cleary, 1993, në parathënie)

Veçori stilistike

Një nga veçoritë e dukshme të Kuranit është përdorja e kalimeve gramatike nga një përemër vetor në një tjetër (p.sh. nga veta e tretë tek e dyta tek e para e folësit; nga njëjës në shumës të madhështisë), dhe në kohët e foljeve. Kjo është praktikë e pranuar retorike në arabisht, e ngjashme me veçoritë e përdorura në disa letërsi evropiane.

(Abdel Haleem në parathënie)

Çështje të interpretimit

Interpretimi komplikohet [tutje] nga stili tepër i ngjeshur i Kuranit. Një varg mund t'i përmbajë disa fjali shkurtimisht, stil proverbial, me referenca përemërore që i ndërlidhin ato me kontekst më të gjerë. Për më tepër formulimet proverbiale mund të nxirren nga teksti dhe të përdoren më vete, të izoluara nga konteksti i vet dhe të paudhëzuara nga referenca të tjera në Kuran që do të mund të ofronin shpjegim të mëtejshëm. Edhe jo-myslimanët e etur për ta kritikuar Islamin edhe disa ekstremistë islamikë e kanë përdorur historikisht këtë teknikë për t'i arsyetuar pikëpamjet e veta.

(Abdel Haleem në parathënie)

2. LOPA (Pjesa I, vargjet 1-39)

Kjo është kaptinë Medinase dhe më e gjata në Kuran, që përmban material të shpallur gjatë disa viteve, dhe e emëruar sipas storjes së lopës që Izraelitët qenë urdhëruar ta therin (vargjet 67 e tutje). Kaptina hapet me një përgjigje ndaj përgjërimit për udhëzim në Kaptinë 1, 'Hapja', duke e ndarë njerëzimin në tri grupe në reagimin e tyre ndaj këtij udhëzimi — besuesit, mosbesuesit, dhe hipokritët — dhe mbyllet duke i konfirmuar parimet e besimit të dhëna në vargjet hyrëse (3-5). Ata të cilëve iu adresohet teksti ndryshojnë gjersa përparon kaptina: në kohë të ndryshme teksti i adresohet njerëzimit në përgjithësi (vargjet 21 e tutje), ku nxiten t'i shërbejnë Zotit që ka qenë kaq dashamirës për ta (iu sillet ndërmend se Zoti e krijoi Ademin dhe e favorizoi ndaj engjëjve); pastaj Fëmijëve të Izraelit (vargjet 40 e tutje), të cilëve iu sillen ndërmend mirësitë e veçanta të Zotit ndaj tyre dhe nxiten të besojnë në libra të shenjtë që në të vërtetë e konfirmojnë të tyrin; dhe pastaj besimtarëve (vargjet 136 e tutje), të cilëve iu jepen udhëzime në shumë fusha: lutje, agjërim, pelegrinazh, mbrojtje, ligj martesor dhe çështje financiare. (A.H.)

Në emër të **Zotit**, Dashamirësit, Mëshirëplotit

1. A.L.M.
2. Ky është Libri, pa dyshim^a,
në të udhërrëfim për të vetëdijshmit^b për **Zotin**,
3. ata që besojnë në të padukshmen^c,
që falen rregullisht^d,
dhe që japin^e nga ajo
që Ne ua kemi furnizuar;

^a Konstrukti arab *la rayba fihi* e bart më shumë se një kuptim, duke përfshirë 'nuk ka asgjë të diskutueshme për/në të' dhe 'nuk është për t'u dyshuar' sa i përket origjinës apo përmbajtjes së tij. (A.H.)

^b Rrënja *w-q-y* në këtë formë morfologjike e ka kuptimin e të qenët i vetëdijshëm apo të qenët syçelë për diçka. E kundërta e të qenët i vetëdijshëm për **Zotin** është të injorohet Ai apo të mos kesh referencë ndaj Tij në mendimin, ndjenjën apo veprimin tënd. Ky është koncept themeltar për **Zotin** dhe për relacionin e besimtarëve me Të. Shumë përkthyes e përkthejnë termin si 'ata që i frikësohen **Zotit**', por kjo është shprehje e tepruar e termit dhe nuk e komunikon në mënyrë korrekte kuptimin e konceptit, i cili është shumë i përhapur në Kuran. (A.H.)

^c Ajo që është përtej perceptimit të tyre, fjalë për fjalë 'që mungon' — kjo i adresohet natyrës së **Zotit**, Të Përtejmes, informacionit historik të paparë, etj. (A.H.)

^d Kjo domethënë kryerje e rregullt dhe e duhur e lutjes formale (salah), siç është mësuar nga Profeti Muhamed. (A.H.)

^e *Yunfiquna* në arabishten e Kuranit fjalë për fjalë domethënë 'të shpenzosh', në të tjerët, në kauzat e mira, në rrugën e **Zotit**. (A.H.)

4. dhe ata që besojnë
në atë që të është shpallur,
dhe atë që është shpallur para se të ishe,
dhe që janë të sigurt për Të Përtejmen.
5. Ata e ndjekin udhërrëfimin nga Zotëruesi i vet;
dhe janë të suksesshmit.
6. Sa për ata që tallen,
për ta është njëjtë
i paralajmërove apo jo —
nuk besojnë.
7. **Zoti** ua ka mbyllur zemrat hermetikisht,
dhe të dëgjuarit e të pamurit e tyre
kanë shtresë mbuluese;
dhe ka vuajtje tmerrësisht tronditëse^a për ta.

II.

8. Dhe ka njerëz që thonë:
"Besojmë në **Zot** dhe në Ditën e Fundit,"
por nuk besojnë.
9. Mundohen ta mashtrojnë **Zotin**
dhe ata që besojnë,
por e mashtrojnë veç veten,
pa qenë të vetëdijsëm.
10. Në zemrat e tyre ka sëmundje,
dhe **Zoti** i ka bërë më të sëmurë;
dhe i pret torturë plot dhembje,
se kanë gënjyer vazhdimisht.
11. Dhe kur iu thuhet
të mos bëjnë korrupsion në tokë,
thonë: "Jemi veç reformues."

---

^a Kuptimi themelor i *'adhab'* është 'të kufizohet (që të mos bëjë keq)', që zgjerohet në kuptimin e çfarëdo gjëje të vështirë apo të dhembshme, dënim, krizë për ushqim (shih 23: 78). Shih *Majaz al-Qur'an*, nga 'Izz al-Din Ibn 'Abdul-Salam (London: Al-Furqan Foundation, 1999), 194, dhe E. W. Lane, *Arabic-English Lexicon* (Beirut: Librairie du Liban, 1968). (A.H.)

12. A s'janë ata —
ata që shkaktojnë korrupsion
qoftë edhe pavetëdijshtëm?
13. Dhe kur iu thonë
të besojnë siç besojnë njerëzit,
thonë: "A të besojmë siç bëjnë të pamendët?"
A s'janë vetë ata të pamendët,
e që nuk e dinë?
14. Dhe kur i takojnë ata që besojnë,
thonë: "Besojmë,"
por kur janë vetëm me të ligët e vet
thonë: "Në fakt jemi me ju —
vetëm po mashtronim!"
15. **Zoti** tallet me ta,
dhe i lejon të shkojnë tutje
tek bredhin në teprimet e veta.
16. Ata janë asi që e tregtojnë gabimin
në dëm të udhërrëfimit;
kështu që shkëmbimi i tyre nuk iu sjell fitim,
dhe nuk janë të udhëzuar.
17. Mënyra si janë ata
është si dikush që ndezi zjarr,
dhe kur gjithçka përreth qe ndriçuar
Zoti ua mori dritën
dhe i la në terr, pa mundur të shohin;
18. të shurdhër, memecë e të verbër,
dhe të pakthyeshëm.
19. Apo si [nën] re shiu nga qielli,
që përmbajnë errësirë, bubullimë e vetëtimë.
I fusin gishtat në veshë
nga rrufetë,
në frikë nga vdekja.
Por **Zoti** i rrethon përqeshësit.

20. Vetëtima desh ua verbon sytë.

Sa herë që ndriçon mbi ta,
ecin atypari;

dhe kur errësohet mbi ta,
rrinë pa lëvizur.

Dhe po të donte **Zoti**,

Ai do t'ua merrte

dëgjimin dhe të pamurit.

Se **Zoti** ka fuqi mbi gjithçka.

III.

21. O njerëzim! Shërbeni Zotëruesit tuaj,

që ju krijoi juve

dhe ata para jush,

që të mund të jeni të vetëdijshëm;

22. që e ka bërë tokën

divan për ju, dhe qiellin kulm,

dhe ka pikëluar ujë nga qielli

dhe iu ka dhënë jetë frutave kështu,

ushqim jetësor për ju.

Pra mos i ngritni konkurrentë **Zotit**,

se tash e dini.

23. Dhe nëse keni dyshime për atë

se çka i kemi shpallur Ne shërbyesit Tonë,

atëherë silleni një poemë si ajo;

dhe thirrni përkrahësit^a tuaj përveç **Zotit**,

nëse jeni të sinqertë.

24. Por nëse s'e bëni këtë

— dhe s'do ta bëni —

atëherë ruajuni zjarrit që lëndë djegëse

i ka qeniet njerëzore dhe gurët,

i përgatitur për ata që përqeshin.

---

^a Fjalë për fjalë 'çfarëdo dëshmuesish'. Razi e interpreton këtë se i referohet ose idhujve të vet ose udhëheqësve të vet. (A.H.)

25. Dhe lumturoji ata që besojnë
dhe bëjnë vepra të mira,
me lajmin se ka Kopshte për ta,
nën të cilat rrjedhin lumenjtë;
sa herë që furnizohen
me fruta nga atje për t'u ushqyer,
do të thonë: "Kjo është ajo
që na është furnizuar më parë,"
dhe do t'iu jepet kjo si ngjasim^a;
dhe do të kenë bashkëshortë të pastër,
dhe do të banojnë aty.
26. Se **Zoti** nuk turpërohet ta shpikë një ngjashmëri,
qoftë mushkonjë apo çkado më të lartë.^b
Ata që besojnë e dinë
se është e vërtetë nga Zotëruesi i vet,
gjersa ata që tallen thonë:
"Çka ka nënkuptuar **Zoti** me këtë ngjashmëri?"
Zoti mashtron shumë njerëz kështu;
dhe udhëzon shumë njerëz kështu;
dhe **Zoti** nuk e mashtron askë kështu
pos të shtururit moralisht —
27. ata që e shkelin marrëveshjen me **Zotin**
pas miratimit të saj,
dhe e përçajnë atë që **Zoti** ka urdhëruar të jetë e bashkuar,
dhe shkaktojnë korrupsion në tokë;
ata janë humbësit.
28. Si mund ta mohoni **Zotin**,
kur ishit pa jetë dhe **Zoti** ju dha jetë?
Mandej **Zoti** do të shkaktojë të vdisni,
dhe pastaj të ju ringjallë,
dhe pastaj do të ju kthejnë te **Zoti**.

---

^a Një interpretim është se ata e shijojnë çdo ushqim kaq shumë sa që kënaqen t'i shohin pjatat e parapëlqyera përsëri; një interpretim tjetër është se ushqimi i Parajsës i ngjan në pamje hijeshive të kësaj bote. (A.H.)

^b Krahاسimet siç janë ato të dhëna këtu janë parë nga disa si të pavend për **Zotin**, dhe kjo është përgjigjja për ato kritika. (A.H.)

29. Është Zoti ai që krijoi për ju gjithçka që është në tokë, pastaj iu kthye lartësive dhe i formësoi në shtatë qiej. Dhe Zoti i di të gjitha gjërat.

IV.

30. Kur Zotëruesi yt iu tha engjëjve:
"Do ta vendos një kujdestar^a në tokë,"
ata thanë: "Si mund ta vendosësh^b dikë që do të bëjë telashe atje, dhe të derdhë gjak?
Dhe kjo gjersa ne e festojmë lavdërimin Tënd dhe të adhurojmë Ty?"
Zoti tha: "Di gjëra që nuk i dini."
31. Dhe Zoti ia mësoi Ademit të gjithë emrat, pastaj iu drejtua engjëjve dhe tha:
"M'i tregoni këta emra, nëse jeni të vërtetë."
32. Ata thanë: "Lavdi Ty!
Nuk kemi njohuri pos asaj që na e ke mësuar Ti.
Je Ti I Gjithëdituri, I Gjithurti."
33. Zoti tha: "Adem, tregojua emrat."
Dhe kur ai ua tregoi emrat,
Zoti tha: "A nuk ju thashë që e di fshehtësinë e qiejve dhe të tokës?
Dhe e di çka shfaqni dhe çka keni qenë duke fshehur."

---

^a Termi *khalifa* normalisht përkthehet si 'mëkëmbës' (qeverisës në emër të dikujt) apo 'zëvendësues'. Gjersa ky është një kuptim i termit, kuptimi i tij themelor është 'pas-ardhës' — Kurani flet shpesh për gjeneratat dhe individët që janë pas-ardhës të njëri-tjetrit, krahaso me 6: 165, 7: 129, etj. — apo 'kujdestar' të cilit i jepet përkohësisht një përgjegjësi, krahaso Musain (Moses) dhe Harunin (Aaron), 7: 142. (A.H.)

^b Kjo është *istifham inkari* në arabisht, dmth. jo fjali pyetëse po thirrrore që normalisht shpreh mospajtim, më së miri e përkthyer 'Si mund'. Ka shembuj të shumtë të kësaj në Kuran. (A.H.)

34. Dhe kur Ne iu thamë engjëjve
të përkulen para Ademit në nderim,
ata u përkulën; pos Iblisit
— atij që u Dëshpërua;
ai refuzoi, duke shfaqur arrogancë;
dhe qe tallës.
35. Dhe Ne thamë: "Adem,
bano te kopshti,
ti dhe gruaja jote,
dhe hani nga aty rehat,
kur të doni dhe si të doni.
Por mos iu qasni kësaj peme të caktuar,
se bëheni keqbërës."
36. Pastaj Satani i bëri të dy
që kjo t'iu rrëshqasë nga vetëdija
dhe shkaktoi ta lënë
gjendjen në të cilën ishin.
Dhe Ne thamë: "Uluni në nivel,
në mospëlqim të ndërsjellë;
e prapë do të keni vend-banim
dhe zotërimë në tokë për ca kohë."
37. Pastaj Ademi mësoi fjalë^b nga Zotëruesi i vet,
I Cili e fali; se **Zoti** është Gjithmonë-Falësi, Mëshirëploti.
38. Ne thamë: "Zbritni nga aty, të gjithë ju!
E nëse udhërrëfimi ju vjen
nga Unë, siç do të vijë patjetër,
atëherë kushdo që e ndjek udhërrëfimin Tim
nuk do të ketë asgjë që t'i frikësohet dhe nuk do të pikëllohet.
39. "Sa për ata që i përqeshin
dhe nuk i pranojnë shenjat Tona,
janë të burgosur të zjarrit të ferrit,
ku edhe do të mbesin."

---

^a Iblisi është armiku i njerëzimit dhe anasjelltas. Iblisi njihet edhe si Shejtan/Satan. (A.H.)

^b Fjalë që e mësojnë Ademin si të pendohet, shih 7: 23. (A.H.)

Shënimet gjuhësore (2-38, nga Thomas Cleary, 1993)

Shpallja e “Lopës” nisi në vitin e parë të emigrimit të Profetit në Medina dhe qe kryer afër fundit të misionit të vet.

- 2 “Ky është Libri, pa dyshim, në të udhërrëfim . . .”: Kjo mund të lexohet edhe “Ky libër, pa dyshim, ka udhërrëfim në të. ...”

“të vetëdijshmit” (*muttaqina*): Kjo është nga rrënja W-Q-Y, që i ka domethëniet primitive të kujdesit për, ruajtjes, sigurimit, mbrojtjes. *Muttaqina* vjen nga masa e pestë apo e tetë e rrënjës dhe domethënë të ruhesh, të jesh syçelë, të vigjilosh, të mbrohesh dhe t’i frikësohesh zemëratës së Zotit. E kam përdorur fjalën “të vetëdijshmit” për ta përkthyer këtë në shumë raste, për shkak se domethënia e vet origjinale i kombinon këto ide goxha mirë dhe për shkak se fjala “të vetëdijshëm” është dobësuar në asi shkalle në përdorimin bashkëkohor sa që lidhja ndërmjet detyrës ndaj Zotit dhe detyrës ndaj njerëzimit më nuk është e qartë dhe ka nevojë të rigjallërohet duke e përdorur fjalën në asi mënyre që ta rifitojë domethënien dhe forcën origjinale. Tjetërkund, në përputhje me rrethanat specifike, i kam përdorur shprehjet “admirues ndaj Zotit” dhe “të kujdesshëm për Zotin” për t’i përkthyer masat e njëjta të rrënjës së njëjtë, por nuk mendoj se këto shprehje janë të plota apo mjaft bindëse në idiomën aktuale për ta përligjur huqjen e shansit për ta kthyer atë kuptim më të plotë të shprehjes “të vetëdijshëm” përmes përdorimit të duhur në përkthimin e fragmenteve nga Kurani në anglishten (përkatësisht shqipen) bashkëkohore.

- 3 “ata që besojnë në të padukshmen”: Një nga manifestimet e arrogancës njerëzore është ta besojmë dijen tonë si të shtrirë njësoj — si saktësisht të njëjtë — me realitetin, të supozojmë se nuk ka asgjë me domethënie apo me vlerë përtej konceptimit apo njohjes sonë. Në traditën myslimane thuhet se pranimi “Zoti e di më mirë” (apo “Zoti është më i dijshtëm”) është vetë pjesë e dijes; vetëdijesimi për asgjësinë e dijes njerëzore në lidhje me dijen hyjnore është një lloj modestie e thellë që e ndihmon udhëtarin t’i tejkalojë kufizimet e vetë-reflektimit njerëzor dhe të ngritet në reflektimin mbi Zotin, dhe përfundimisht në reflektimin e Zotit.

“që falen rregullisht [në mënyrë të patundur]”: Fjala për “që falen rregullisht”, *yuqimu*, vjen nga rrënja Q-W-M. Këtu folja nxirret nga masa e katërt e rrënjës, që përfshin kuptime të tilla si të drejtosh, të vësh në rregull, të ringjallesh, të të sjellin në qenie, të fillosh, të gjallërohesh, të festosh, të vazhdosh me qëndrueshmëri, të preokupohesh vazhdimisht me diçka. Lutja (të falurit) është njëra nga shtyllat e Islamit, pjesë esenciale e jetës së brendshme dhe të jashtme, mënyrë e pastrimit të mendjes rregullisht nga preokupimet tokësore dhe rigjallërimit të të kujtuarit e realitetit më të madh.

“dhe që japin nga ajo që Ne ua kemi furnizuar”: të menduarit islamik e njeh dhe e pranon me mirënjohje privilegjin e shijimit të gjërave të mira të kësaj bote; përgjegjësia e ndarjes së bekimeve me të tjerët është pjesë e shabllonit natyral të këtij fenomeni. Kjo është arsyeja pse madje edhe për gjërat e mira flitet si provë apo test për njerëzimin. Klasiku i lashtë kinez *I Ching* thotë: “Ata lart i sigurojnë vatrat e veta përmes mirësisë ndaj atyre poshtë.”

- 4 “në atë që të është shpallur [ty]”: Këtu “ty” i referohet Muhamedit-Profitit dhe po ashtu në përgjithësi atyre që e hasin Kuranin. Në mënyrë përkatëse, “atë që është shpallur para se të ishe” i referohet shpalljeve të mëhershme, siç është Tora dhe Ungjilli. Mirëpo duhet të vërejmë se Ungjilli, që domethënë shpallja që i është besuar Isait (Jezusit), të cilit Kurani i referohet si *Injiil*, nuk konsiderohet saktësisht identik me Dhjatën e Re të krishterë si tërësi, as me Katër Ungjijtë siç gjenden tani në Biblën e krishterë.

“Të Përtejmen” (*al’ Aakhira*): apo “Fundin”. Kjo i referohet llogaritjes dhe shpagimit final. Këto përjetime, duke i përfshirë përjetimet shoqëruese të vetë kohës dhe pushimit të saj, ndjehen dhe interpretohen natyrshëm në mënyra të ndryshme sipas niveleve të ndryshme të vetëdijesisë dhe të të kuptuarit.

- 5 “të suksesshmit [të lumturit]” (*al muflihuuna*): Kjo fjalë nxirret nga rrënja F-L-H, që në formën e vet primitive domethënë të plugosh, të lërosh, të kultivosh; “të lumtur” vjen nga masa e katërt, që domethënë të përparosh, të lulëzosh, të jesh i suksesshëm, të bëhesh i lumtur. Ideja është që mirëqenia reale nuk është veç materiale por ka edhe dimension shpirtëror, që në fakt është ajo që i jep kuptim dhe lidhje logjike gjithëpërfshirëse përpjekjeve dhe arritjeve të jetës në botë.
- 6 “ata që tallen [mosmirënjohësit që refuzojnë]” (*alladhiina kafaruu*): Rrënja K-F-R, këtu në masën e vet të parë, domethënë të refuzosh (Zotin), të jesh mosmirënjohës, të jesh mosrespektues për Zotin, të mos besosh. Mirënjohja, besimi dhe feja janë kaq të rëndësishme për lidhjen islamike me Zotin dhe me dhuratat e Zotit sa që shpesh i kam përfshirë të dy idetë: të mosmirënjohjes dhe të mospranimit në përkthimin e derivateve të K-F-R nëpër këto fragmente nga Kurani.

“për ta është njëjtë — i paralajmërove apo jo”: Misioni i Muhamedit që “vetëm të dërgojë mesazh të qartë”, jo t’i detyrojë njerëzit në besim të deklaruar; se a beson dikush apo jo është çështje e Zotit si dhe e arsyes së dhënë nga Zoti dhe e vullnetit të lirë të individit.

- 7 “Zoti ua ka mbyllur zemrat hermetikisht”: Bota e krijuar vepron si vello për ata që e kanë vëmendjen të tejfiksuar aty, duke i bllokuar nga perceptimi i realitetit përtej çështjeve të drejtpërdrejta të kësaj jete.

“ka vuajtje tmerrësisht tronditëse për ta”: Kjo është vuajtja e të qenët i bllokuar nga e vërteta reale, se vetëm në të gjenden siguria dhe paqja.

- 10 “Në zemrat e tyre ka sëmundje, dhe **Zoti** i ka bërë më të sëmurë”: Ata që shtiren me devocion dhe me besimtari në Zot por realisht janë refuzues të besimit në Zot — e që i përkushtohen kënaqësive tokësore — nuk përmirësohen përmes shoqërimit të tyre me religjion. Përkundrazi, vetëkënaqësia dhe krenaria që e nxjerrin nga shoqërimi i tyre me religjionin në të vërtetë ua zmadhojnë të metat. Mashtrimi i religjionit të rrejshëm bart “torturë plot dhembje” sepse i ndan njerëzit nga e vërteta fillimisht, dhe pastaj sjelljet mendjemëdha të tij të rrejshme i lënë njerëzit në baltë dhe i zhgënjejnë në fund.
- 11-12 “shkaktojnë korrupsion [telashe]”: Kjo shprehje është nxjerrë nga rrënja F-S-D, që në masën e parë domethënë të jesh apo të bëhesh i keq, i kalbur, i prishur, i korruptuar, i paarsyeshëm, i rremë, i gabuar. Këtu është nxjerrë nga masa e katërt që domethënë të çosh dëm, të prishësh, të korruptosh, ta prishësh moralin, të çorodisësh, të shtrembërosh, të shkatërrosh, të pengosh, të minosh, të dobësosh, ta ndalosh dikë. Budallenjtë fanatikë dhe hipokritët që shtiren se janë besimtarë fetarë mund t’i shkaktojnë të gjitha llojet e degradimit dhe të korrupsionit përmes falsiteteve të veta, madje pa e kuptuar këtë, duke qenë të hipnotizuar nga fasadat e veta.
- 13 “të pamendët [torollakët]” (*sufahaa*; njëjës *safih*): Kjo domethënë budallenjtë, të pamendët, teveqelët, të paditurit, të trashët, të pazotët. Ata, besimi i deklaruar hapur i të cilëve është ushqim për arrogancën e vet e mendojnë religjionin ku i jepesh Zotit si religjion i atyre që dinë pak për botën, por mbivlerësimi i tyre për veten i bën ata budallenjtë e vërtetë.
- 14 “të ligët [obsesionet]” (*shayaatiin*, shumës i *shaytaan*): Nga kjo nxirret Satani anglisht (dhe shqip), njëri nga emrat e djallit. Ky emër arabik vjen nga domethënia rrënjësore të jesh i mbrapshtë apo kokëfortë i paarsyeshëm (karakteristikat esenciale të obsesionit apo manisë), që i referohet kryengritjes satanike kundër Zotit, të manifestuar si arrogancë, mosmirënjohje dhe obsesion posesiv me gjërat e botës. Një emër i djallit vjen nga rrënja W-S-W-S, që i ka kuptimet e pëshpëritjes apo sugjerimit, që i referohet obsesionit si mishërim i karakteristikës dhe i aktivitetit satanik. Ky varg i caktuar i përshkruan budallenjtë që e deklarojnë publikisht besimin e vet në Zot, e këndeje privatisht e deklarojnë devotshmërinë e vet ndaj ideve dhe obsesioneve të veta personale, qoftë statusi, pasuria apo çkado qoftë tjetër që mund ta preokupojë mendjen.
- 15 Pikërisht mendjehhtësia, me të cilën hipokritët dhe budallenjtë e trajtojnë religjionin e vet si formulim të besimit pa realitet, i lë të shkojnë krejtësisht tutje edhe në teprimet (mizoritë) e bëra haptas nën maskën e devocionit — edhe në ato të bëra fshehtas nën nxitjen e obsesioneve private. “Teprimet” (“mizoritë”) e përkthen fjalën *tughyaan*, nga rrënja foljore T-GH-Y, që domethënë shkelje religjioze, kapërcim i kufijve të duhur, devijim nga sfera e duhur e veprimtarisë, të jesh teprues, të jesh tiranik apo i egër, të shtypësh, të terrorizosh.

- 17 Kjo e përshkruan dritën e pambështetshme të dijes artificiale, nga e cila religjioni i rremë është një variacion. “Zoti ua mori dritën” në kuptimin që falsiteti nuk qëndron në prezencë të realitetit; projektimet subjektive nuk mbesin të paprekura përballë të vërtetës objektive; mendimi i fundëm i bërë nga njeriu dështon ta kuptojë e ta përthekojë të pafundmen.
- 18 “të pakthyeshëm [nuk do të kthehen prapa]” në realitet, apo në burimin e vet, përderisa janë plotësisht të preokupuar me fabrikimet e veta.
- 19 Manifestimi i religjionit përfshin mister, paralajmërim, përndritje, dhe ushqyerje-kultivim; këto simbolizohen me errësirë, bubullimë, vetëtimë dhe shi. Mosmirënjohësit janë kryesisht të preokupuar me injorimin e paralajmërimit, nga frika se ai do të dalë i vërtetë kundër tyre. Ajo që nuk e kuptojnë është se realiteti i rrethon dhe i gjykon qofshin apo jo të vëmendshëm me vetëdije për këtë fakt.
- 20 Qartësia e shpalljes hyjnore është verbuese për syrin e mësuar me errësirën e hutisë njerëzore. Me çdo përtëritje të shpalljes, apo rigjallërim të dijes së vërtetë, njerëzimi e bën njëfarë përparimi; mirëpo kur infuzioni i frymëzimit bie, njerëzimi ngec përsëri. Edhe pse ky proces duket i paqartë dhe i çrregullt, të paktën njerëzimi ka shans t’i përdorë zotësitë e dhëna nga Zoti që ta njohë shpalljen dhe të jetojë në dritën e saj; nuk është njëjtë sikur po të mos kishim fare sens për inteligjencë dhe për vendimmarrje.
- 22 “Pra mos i ngritni konkurrentë Zotit, se tash e dini”: Duke e ditur se Zoti është burimi i vetëm i tërë krijimit, mos e barazoni Krijuesin me asnjë gjë të krijuar.
- 30 “një kujdestar në tokë”: dmth. Ademi/njerëzimi. Vërejeni opinionin e engjëjve për racën njerëzore.
- 31-33 Sipas liderit të madh religjioz Ibn al Arabi, natyra e mënyrës së formimit të njeriut, e përfaqësuar nga Ademi, njeriu i parë, është dalluar me integrimin e tërë ekzistencës, që përfaqësohet nga Zoti që ia mëson Ademit tërë emrat apo cilësitë që e përbëjnë gjithësinë. Engjëjt, gjersa kanë perceptim shumë të rafinuar, nuk e kanë këtë natyrë të integruar dhe prandaj iu mungon dija e plotë.
- 34 Arroganca dhe mosmirënjohja e Iblis-it, engjëllit jorespektues, në refuzimin që ta ndjekë dizajnin hyjnor, është modeli i rënies njerëzore në gabim përmes mendjemadhësisë. Iblis-i u bë kështu personifikim i Djallit.
- 35 “se bëheni keqbërës [tiranë abuzues]”: Ata do të bëheshin ashtu duke e keqpërdorur dijen dhe duke e përvetësuar padrejtësisht vullnetin e Zotit. “Tiranë abuzues” e përtheken pjesoren veprorë të masës së parë të rrënjës DH-L-M, që domethënë t’i bësh keq dikujt, ta lëndosh dikë, të jesh i padrejtë, shtypës apo tiranik ndaj dikujt, të keqtrajtosh. Nga e njëjta rrënjë nxirret edhe *dhulma*, “errësira”, e përdorur shpesh në kuptim të keq.

36 Vëreni se në rikujtimin Kuranor Ademi nuk joshet në rënie nga gruaja e vet, si në versionin e njohur Jude-Krishterë të këtij rrëfimi; në Kuran, Ademi dhe gruaja e vet të dy mashtrohen nga sugjerimi tinëzar i djallit (“Obsesorit”), pëshpëritja e mbrapshtisë dhe e obsesionit.

“Uluni në nivel . . .”: Njerëzimi nuk do të jetonte më në dëlirësinë e lartësuar të Kopshtit.

“në mospëlqim të ndërsjellë”: Të qenët në gjendje të tëhuajësimit nga njëri-tjetri si nga burimi ynë i përbashkët.

37 Këtu përsëri shpallja në Kuran dallon nga tradita Jude-Krishterë në imazhin e saj të Ademit. Shpallja e mëhershme fokusohet në dobësinë e natyrës njerëzore dhe në nevojën për shlyerje të fajit; shpallja Kuranore fokusohet në realitetin gjithmonë-prezent të shlyerjes së fajit, në fuqinë dhe në mëshirën e Zotit, në kthimin e Ademit në gjendje të shëndoshë mendore dhe në bërjen e tij Lajmëtarin e parë.

38 Sikur Ademi dhe gurja e vet, tërë njerëzimi e lë gjendjen e dëlirësisë së pastër por i paraqitet mundësia e kthimit te burimi duke i ndjekur shenjat e tërthorta të të vërtetës që rrezatohen nga ajo.

Bibliografia

1. *The Qur'an: A New Translation*, Dr. Thomas Cleary, (USA: Starlatch, July 2004)
2. *The essential Koran: the heart of Islam: an introductory selection of readings from the Qur'an*. Cleary, Thomas F., HarperCollins, 1993
3. *The Qur'an, A new translation* by M. A. S. Abdel Haleem, Oxford world's classics (Oxford University Press), originally published: 2004.
4. *Kurani i madhërishëm*, përktheu kuptimet e tij nga gjuha arabe: Prof. Hasan I. Nahi, përgatiti për botim: Instituti Shqiptar i Mendimit dhe i Qytetërimit Islam, Tiranë, 2006

Online

<https://botimetr.b.wordpress.com/>

Licensimi

Ky publikim lëshohet nën licensën

Attribution-NonCommercial-ShareAlike

CC BY-NC-SA

This license lets others remix, tweak, and build upon your work non-commercially, as long as they credit you and license their new creations under the identical terms.

që nënkupton se i lejon të tjerët ta shkarkojnë dhe ta shpërndajnë te të tjerët, ta ndryshojnë punën në mënyrë jokomerciale, përderisa e përmendin burimin dhe i licencojnë krijimet e reja nën terma identike. Për më tepër, shih:

<http://creativecommons.org/licenses/>